

מסורת הש"ס

(א) מוספתא דפסחים פ"ט ע"ט, (ב) [נפילי: א, יא, א] [וחזין מנ. וישנן], (ג) [נפילי: טז, טז, ב] ש"ך [נפ"ט], (ד) ש"ך [נפ"ט], (ה) ש"ך [נפ"ט].

הגהות הב"ח

(א) גבי' ואמר רבי אלעזר וילדה הוא עמלו וכו' ור' אלעזר סבר: (ב) עולה על אצל ודל כי על אמו דהקדש וכו' לשון ירושלמי. ניב נמאן עד ד'הי נשמיהי לשון ירושלמי והוא פי' על ריש שמעשא: (ג) בא"ד וכליל לאשים. י"ב כך היה הגירסא וכליל לאשים מ"ש רישא וכו': (ד) בא"ד בבבולדי עולה הקדש ואח"כ מ"ה וקדמייתא דאפריש וכו' שנויה ברי' אצל לנרנן ומכר כמו לולל כלי' וזהו הוא הדין נמאן: (ה) וד'הי תמורת עולה. י"ב קר היה הגירסא תמורתו על רצה הניל:

הגהות הגר"א

[א] גבי' עמלו לא קרב גרסינן כמן וכליל לאשים ד"ה ארבעים תמולקת עד ורצה אמר ואח"כ שניה היל לכן קדמייתא דאפריש וכו' הוא וקרב ודל תמורתו נמי קריבה אצל תמפריש נקבה דאיהי קריבה וזהו נמי לא קריב ומי חרי"ט עד נקבה לעולה ואח"כ דמיו דאיהי שם עולה על אמו נחמא לה קדושה לגופה אצל גבי ודל תמורת אשם דליכא שם עולה על אמו לא נחמא לה קדושה אלא תמורת: [ב] שם לפסחו ירעה. כ"ל מרשה: [ג] שם שיתפא: כ"ל שתתפא: [ד] שם איהי ברי'. פי' כיון דקתמאף אף שזין רחוי לשלמים כיון דפסח פסח סבר לשלמים קרית ליה שם שלמים נפלוז ברי' [ה] שם אף הי"ד ונפילי. וזו הפליג וקאי כין חריטא כין חריטא וזה מוכיח נפריש: דגס גריטא קרב שלמים: [ו] רש"י ד"ה וירא ברי' כ"ל לנרנן דקלי' ומכר הי"ד: [ז] ר"ה תמורת עולה. [ח] בא"ד דאפריש קדמייתא. י"ג: [ט] ד"ה אפני דר"ה בסבולו ברי' הכינוי גרסינן לפסח דאפי' קאי לפסחו עקרי דר"ה דאם לא לא קל לומר דר"ה לא גבי כריטא כן ה"ל נהר עובדא ברי' נפילי אמרין כי רק ולא פליג ברי':

רבינו גרשום

פצי מייחין נקבה לאשמו ואי מייח נקבה לאשמו לא קדשה אלא לדמי ודל נמי לא קדוש גופיה אלא ימכר ורביא דבמיו עולה: ורביא ברמייה פסח. וכו': איהי קודם הפסח וירעה הולד עד שיסתאב כיון: נשתתריא אחר הפסח כיון שהסתאב פסח וכו' אחר נשתתריה וזו נקבה לאחר הפסח: תרעה עד שהסתאב והחבר וירא ברמיה שלמים. דמותר פסח קרב שלמים אבל איהי עצמה פסח עצמה לא קרית שלמים ששום דפסח וכו' אחר הוא וכו' הירשיש דפסח לפסח לדמיה הירשישה: ליה לאחר הפסח ירעה ברי': והא הבא ויריבא שם שלמים ע"י אמו. ודמי כאמן אחרים דאם לא לשם שלמים אלא לשם פסח ונדח שלם הירשישה אלא דמיה: א"י שאני אחר הפסח אמאי יקרב שלמים דמותר פסח גופיה קרב שלמים. ודמי כאמן אחרים דאם לא לשם שלמים על אמו: א"י ברי'. כיון דאחרת דמותר פסח קרב שלמים גופיה: נפילי נמי ברישא. בילדה קודם הפסח

אצל ודל תמורת אשם אין שם עולה על אמו. [י] (ב) הקדש ראשון שכוין בזה מכמו לאשם הופרש ולאשם הקריבו ולא היה עולה [י] הוא כולא דמיו. לשון ירושלמי ויריש שמעתינ [יח]: מהדר (ג) וכליל לאשים דברי הכל בתמיה כלומר אמאי לא פליגי רבנן בולדי תמורה (ה) כמו בולדי

עולה: ור"א היה. אצל לרננן [י] ימכר

וה"ה נמי לולל תמורת עולה וירישא [א] רבי אלעזר היה: [י] (ב) **תמורת עולה.** שניה היה להך קדמייתא [ח] דאפריש בן וקדמייתא דאפריש וכו' הוא וקרב הילכך קרב נמי ודל תמורתו כו': **איכא שם עולה על אמו.** בעולת העוף ועוד יג דמיה לעולה קיימי הילכך נחמא לה קדושה לגופה הואיל ודובגמתה מניינו בעוף דקריבה משום איכא שם עולה על הראשון שהיא אס לבולן שמכחו צא והוא קרב אשם ולא מניינו תמורתה אלא קריבה בעולה הילכך לא נחמא קדושה על התמורה אלא לדמי ומשום הכי לא יקרב הולד יח: **נשסייהא אחר הפסח נו'.** דפסח נשאר ימות השנה שלמים היו כדאמרין במנחות בשיליה פרק התודה (דף פג:) והיא גופה לא קרבה שלמים ואע"ג דשלמים צאין נקבה היי הואיל ומחמת קדושה יא יחפסולה הייין ולא חזו לפסח אידמו נמי משלמים: **ילדה.** אחר הפסח: **הוא עמלו קרב שלמים.** ואע"ג דליכא שם שלמים על אמו דהא לשם פסח אקדשה: **שאני אחר הפסח דמותר הפסח.** כגון אס הפריש פסח ונתכפר בזהר וניתותר זה קרב שלמים הילכך קרב גימותרא לאחר הפסח שם שלמים עלה ואילי ליה שם פסח מינה וחזיל עליה שם שלמים אלא שאינה יכולה ליקרב נקבה הואיל ומכח פסח אחא: (ו) **אי הכי.** דטעמיה דר"א משום דאיכא שם שלמים על אמו יט לפלוג נמי בגיטא ילדה קודם הפסח ונימא רבי יט אלעזר הוא עמלו יקרב דהולד עמלו יקרב קודם פסח נמי אי שמיט לפסח לשם שלמים כשר דפסח נשאר ימות השנה שלא ב"ד בניסן שלמים הוא והילכך שם שלמים על אמו:

אניי אמר לא פליג מיי. דטעמיה יט דר' אלעזר לאו משום דאיכא שם שלמים על אמו אלא טעמיה [א] ל דרבי אלעזר כבולוהו משום דגמירי למקום שהמותר הולך אס היה מפריש ב' בהמות לאחריות [א] אס אבדה והפריש ונתכפר בזהר ונמנאלת ראשונה למקום שאותו מותר הולך הולד הולך הילכך גבי מפריש נקבה לעולה כי היכי דאס הפריש עולה ונתכפר בזהרית קריבה השניה עולה הולד נדה ננינה ומתרייחו חזו ודל דעולה נמי אס הפריש נקבה לעולה קרב יט דומיא דמותר גבי אשם נמי דמותר אשם רועה וולד תמורת אשם נמי רועה וגבי פסח נמי אחר הפסח דמותר הפסח דינו ליקרב לכתחילה שלמים אס נתכפר בזהר ודל נמי קרב שלמים קודם לט הפסח דמותר לא חזי למידי כגון אס הפריש ב' פסחים לאחריות לא חזו לשלמים לכתחילה דסתמייהו לפסח אחד מיינייהו דהוי מותר לא חזי לפסח דהא ב' פסחים לא יקריב הילכך ודל פסח נמי לא חזי למידי אלא אצל בתר אימיה קדושה לדמי פסח והא נמי קדיש לדמי פסח ליח: אס שיירו משהיי. המקדיש בהמה מעוברת ושייר עוברא לקדושה אחרת משהייר אלמא מרי גופי נינהו והילכך כי לא שייריה נמי לאו גופא דאס הוא ולאו מכחה דאס אחי בשעת הקדש מדללא מני המפריש נקבה לפסחו תרעה ילדה וכו'

אלו קדשים פרק שלישי תמורה

א"ל בדמפריש נקבה דעולה. דאיכא שם עולה על אמו לשון רש"י דהא לעולה אקדשה ואי משום דנקבה היא אפילו הכי שם עולה עלה שהרי מנינו נקבה בעולת העוף ועוד דהא יט דלכשימכרו דמיה עולה דהיינו שם עולה אצל ודל תמורת אשם אין שם עולה עלה

דאמו לא היה ולא דמיה עכ"ל ולשון ראשון דשם עולת העוף על אמו אי אפשר להעמידה בסוגיא דלקמן ובמקומו אפרשנה: **והא הבא דריבא** שם שלמים ע"י אמו. כאן נוכל להעמיד שפיר השם עלות העוף שהרי אין שלמים בעופות ולוגבי תחילת הקדש לא לשם שלמים הופרש: **אי** הבי ניפ"צוג נמי ברישא. פרש"י (לשון ראשון) ילדה לפני הפסח נימא רבי אלעזר הוא עמלו יקרב פסח דהא איכא שם פסח על אמו אלא שאינה יכולה ליקרב והכא אין יכולין להעמיד לשון ראשון דרש"י דלעיל דשם עולה העוף על אמו דהא הכא אין פסח צא נקבה לינדאין פסח בעופות אצל לשון שני ניחא שהרי תחילת הקדש לשם פסח הופרש והוה ליה לומר דהולד יקריב לשם פסח וא"מ לישני ליה דנעינן שם פסח על אמו בשום מקום ולא אשכחן ליה הכא דאין שם פסח על נקבה ליקרב היא עצמה ומשום הכי אין הולד קרב הוא עמלו לשם פסח מכאן אומר הרמ"ר דלעולם לא אחר דמהני שם עולת העוף על אמו להכשיר הוולד עמלו וכל היכא דאשכחנא להאי לישנא נפרשהו כע"ה יט וצרישא פירש יפה:

[טו] **אי** ההי. ואם תאמר מאי אי הכי איכא הכא דהכי נמי מאי לפריכי מממתי' בהדיא מ"ש במפריש נקבה לעולה וילדה אמר רבי אלעזר דבנה עמלו קרב עולה והכא שם פסח אמר ירעה יט לומר דה"פ אי אמרת בגמלא בגלאו האי שנייא דרצא לא מצי למיפטר ממתימין דשאני המס דאס הולד קרב עולה אין שם עולה נעקר מן האס דלעולם דאס יכול להקריב עולה בגל יוס אצל הכא דאס הולד עמלו קרב פסח נמלא שם פסח נעקר מן האס ממנה ומדמיה שהרי אין בידו להקריב רק פסח אחד לפיכך אין להקריב הולד בפסח לעקור ממנו שהופרשה אצל לרצא פריך שפיר מאחר דאית ליה דמשום דמותר פסח קרב שלמים חשיב ליה כאלו היו שם שלמים על אמו הי"ד הוא ליה למימר מהאי טעם קודם פסח נמי שיהא הולד עמלו קרב פסח ולא כפרש"י [טז] שפירש ניפלוז נמי בגיטא וימא הולד עמלו יקרב שלמים קודם פסח דקודס פסח נמי אס שמיט פסח לשם שלמים כשר דפסח נשאר ימות השנה מלא (קריבה שלמים) שלא בצריבעה עשר בניסן קרב שלמים הילכך שם שלמים על אמו: **אביי אבוי** מ"ט מדי' דאבוקס שהחותר הולד שם הולד הולך. **אבוי** מ"ט חלל לפטר כל דבריו של ר"א שם הולד פסח נקבה לעולה וילדה וכן מפריש נקבה לפסח ושטמירה בהני שני מקומות אמר דהולד עמלו קרב שהרי מ"ט אס לא נעקרה מקדושתה במפריש נקבה לעולה מולדמיה לא ידחו מהיות עולה וכן מפריש נקבה לפסח ושטמירה וילדה אס צנה קרב לא גבי תמורת האס משלמים דכיון שעבר הפסח אינה רחויא כ"א לשלמים אלא גבי תמורת אשם וכן הפריש נקבה לפסחו וילדה קודם הפסח דבשניהם אמר ר"א דהולד ירעה היינו משום דאס הולד דתמורת אשם היה קרב א"כ ידחיה אמה ממנה שהופרשה תחילה דהיינו אשם שהיה יכול להקריב על אשמות וכן מפריש נקבה לפסחו וילדה קודם הפסח אס יקרב הולד הוא עמלו אס כן ידחה אמו היא ודמיה מפסח דאינו יכול להביא כי אס פסח אחד בשנה כך שמעתי מיהו אין לשון הש"ס ממש מיושב על זה וגם רש"י לא פירש כן:

פסח קרב שלמים חשיב ליה כאלו היו שם שלמים על אמו הי"ד הוא ליה למימר מהאי טעם קודם פסח נמי שיהא הולד עמלו קרב פסח ולא כפרש"י [טז] שפירש ניפלוז נמי בגיטא וימא הולד עמלו יקרב שלמים קודם פסח דקודס פסח נמי אס שמיט פסח לשם שלמים כשר דפסח נשאר ימות השנה מלא (קריבה שלמים) שלא בצריבעה עשר בניסן קרב שלמים הילכך שם שלמים על אמו: **אביי אבוי** מ"ט מדי' דאבוקס שהחותר הולד שם הולד הולך. **אבוי** מ"ט חלל לפטר כל דבריו של ר"א שם הולד פסח נקבה לעולה וילדה וכן מפריש נקבה לפסח ושטמירה בהני שני מקומות אמר דהולד עמלו קרב שהרי מ"ט אס לא נעקרה מקדושתה במפריש נקבה לעולה מולדמיה לא ידחו מהיות עולה וכן מפריש נקבה לפסח ושטמירה וילדה אס צנה קרב לא גבי תמורת האס משלמים דכיון שעבר הפסח אינה רחויא כ"א לשלמים אלא גבי תמורת אשם וכן הפריש נקבה לפסחו וילדה קודם הפסח דבשניהם אמר ר"א דהולד ירעה היינו משום דאס הולד דתמורת אשם היה קרב א"כ ידחיה אמה ממנה שהופרשה תחילה דהיינו אשם שהיה יכול להקריב על אשמות וכן מפריש נקבה לפסחו וילדה קודם הפסח אס יקרב הולד הוא עמלו אס כן ידחה אמו היא ודמיה מפסח דאינו יכול להביא כי אס פסח אחד בשנה כך שמעתי מיהו אין לשון הש"ס ממש מיושב על זה וגם רש"י לא פירש כן:

ועליה ידידה חיילא קדושת פסח: **היא וולדוסייה.** משמע ששניה היו ירעה דקתמי לעיל: (ס) **דאיכא שם עולה על אמו.** בעולת העוף: **ליכא**

לאשים וכו' (ח"ט) [אל] וירשא דכליל לאשים ר' אלעזר היה (ש"ס) [בן דאפריש קדמייתא דאפריש. אות ו' נמאן (ש"ס) [ג] ועוד דדמיה לעולה (ש"ס) [ד] הולד הס"ד. ומה"ד המפריש נקבה לפסחו אין פסח אלא ובר הס"ד. ומה"ד ירעה עד שיסתאב עד שיוגמם דמכה קדושת דמים אחי הס"ד. ומה"ד נשסייה (ש"ס) [סג] קדושה דחיהו אחיין וגל חזו (ש"ס) [טז] פסולין באין (ש"ס) [ז] אמו נפלוז נמי (ש"ס) [קח] ר' אלעזר (ש"ס) [עט] דר' אלעזר (ש"ס) [פ] דר' אלעזר (ש"ס) [לא] לאחריות או אבדה ונתכפר (ש"ס) [ג] קרב עולה דומיא (ש"ס) [ג] קודם. ס"א לפני הפסח נמלא אקדשיה לדמי דאין פסח בן נקבה וליכא למימר בגדייה תנקוס שהמותר הולך דקודם הפסח לא קינין שום מדי' דמותר עד דליקרב פסח ולומתו הן, והא דלמתינן ב"ק דנכוס (ע): ונמנמות פ' תהודה (פג): דמלגא קראי כותי' בנסח אחד מיינייהו לא עבר זמנו ולא שמו היינו שאס אשטו קודם הפסח דקרב שלמים אצל מותר מיהא דלחי סתמיה שלמים לא מקרי (ש"ס) [לז] פסח הס"ד. ומה"ד ומי אמרין וכו' וה"ה נמי דמ"י פריך מהא נמלא דלמתי' געיל דטעמא דרי' אלעזר משום דליכא שם עולה על אמו הס"ד. ומה"ד היה ולדומיה יעו קס"ד דעיניה לאמר שהקדישה לשם פסח וילדה הולד ירעה דמכה קדושה דמיה אהל ולא אמרין יקרב דהולד נקדש לדמי כלמיה סה"ד. ומה"ד כיו' יומאן לקמן צ"י כילד מערימין (כס). הס"ד. [לח] משה"ד אס שייחו (ש"ס) [לח] דבשתמכר דמיה (ש"ס) [לז] וגם (ש"ס) [לז] ואין (ש"ס) [לח] צע"ה ובריש פירקין מירושתי יפה (ש"ס) [לח] משה"ד מאי אי אמרת בשלמא איכא (ש"ס) [מ] מן מ"י שפירש ניפלוז עד סוף הדיוור מוקף (דב"ט) [מא] מירושתי קריבה שלמים נמאן (ש"ס) [מב] מירית לא פליג מדי' נמאן (ש"ס) [מג] אפי' בל לפטר כל ברי' ר"ל. ס"א דמ"ש ודל תמורת אשם עולה תמורת עולה וכן מ"ש ממלמי פסח מלאתר הפסח (ש"ס) [מד] בל לפטר, [מס] מהכי האם אס נעקרה מקדושתה בתפריש (ש"ס) [מו] דנמיה (ש"ס)

כאילו הופרשה שלמים משום דפסח ושלמים כחד ביקתא אין כך יש לנו לומר וילדה יקרב פסח ורואין כאילו האם עומדת לפסח, אע"ג דאם וילדה יקרב בפסח האם תעמוד לשלמים אין חששה בזה דפסח ושלמים כחד ביקתא דמו ע"כ, וכן בתוס': **שם דפסח נשאר ימות השנה וכו'.** גליון. לישון ראשון לכאורה משמע לא פריך לרב הסוסיא דטעמא משום קרב למה שהאם עומדת מכאן ואילך כין בולד תמורת אשם וכן במפריש נקבה לעולה (וילדה וכו') אבל כאן לפני הפסח אס מקריב הולד פסח האם תעמוד לשלמים ולרובא פריך דפסח ושלמים כחדא דמי. הרי"י ז"ל בגליון:

שיטת מקובצת

והא **הבא דריבא שם שלמים ע"י אמו** וכו', לפי הראשון ה"ק כלומר למה להם הופרשה לשם פסח ואין שם פסח לנקבה, ולפי שני דליכא שם שלמים על אמו כלומר תחילת הפרשתו לא היה לשם שלמים אלא לשם פסח ואנפ"כ קרב שלמים אף כאן אע"פ שתחילת הפרשה לשם אשם יקרב בנה עולה, ומשני אחר הפסח כן לפי הראשון נפרש דהוי שפיר שם שלמים על אמו דהוי כאילו הופרש לשם שלמים ושם שלמים נקבה, ולפירוש שני נפרש הואיל ואחר הפסח קרב שלמים הוי שפיר כאילו הופרש הקדש שלמים. תוס' אחרות: תוס' ד"ה אי הכי וכו' **אבא** הכי **דאם הולד עצמו** קרב וכו', גליון אבל למאי דמשני דמותר פסח קרב שלמים אלמא עבדינן

(ה) ע"י ע"י דף קי ע"כ שט"ט יטו. (ג) כ"ל דף פרח על ר"ח מלמי הפסח דלא קרב שלמים דטעמא וכו'.

עין משפט ונר מצוה

יט.

יט.

טו א ב מיי' פ"ד מהל' תמורה הלכה ו' ופ"ד מהלכות קרבן פסח הלכה ד:
ג [מיי' פ"ה מהל' ספולי המוקדשין הלכה טן:]

שינויי גוסהאות

[א] אצל גבי ודל תמורת אשם וכו' לא קרב ל"א וכליל לאשים דברי הכל אמר רבא בר בר מנה ר"ה היא אצל לנרנן ימכר ורצה אמר אפי' ממתא רבנן תמורת עולה שניהל ס"ן קדמייתא אומיניה וכו' כלי' (ח"ט) [טז] תיבת ודל נמאן (ש"ס) [א] רבי אלעזר וכליל לקמן (ח"ט) [ח] קרב. (ב) ל"א שניה וכליל לאשים דברי הכל, ורמיהו המפרשים נקבה לעולה וילדה וכו' ירעה יט ר' אלעזר אומר הוא עמלו יקרב עולה אצל לנרנן ימכר, אמר רבא בר בר הונא במתולקת שניה וכליל לאשים ר' אלעזר היא, רבא אמר אפילו מיהא טיבל לאשים רבנן היא תמורת עולה שניה לכן קדמייתא דקדמייתא דאפריש וכו' היה והוא חוי להקריבה ויבין דהוא חוי להקריבה בשעת הפרשה לא קטבו עולד דתמורה, ואמרי רבנן ודל דתמורה נמי מיקרב אצל מפריש נקבה לעולה כיון דבשעת הפרשה לא אפרש וכו' קטבוהו רבנן בולד ואמרו דולד דנקבה וניסן כיון דאומיה לא קרב גופה ודל נמי לא יקרב גופה אלא ימכר, ורמי דרי אלעזר דארי' אלעזר ומי אמר ר' אלעזר אפי' דאומיה לא קרב גופה דלא חזיא ודל מיהא כיון דחזיא קריב גופה, ורמיהו תמורת אשם יט דמיו הוא דמייחיה ודל גופיהו לא יקרב, אמר רבי' אלעזר לבריהם דרבנן קאמר לכו לדרי אפי' דאומיה לא קרב גופה לאשים ודל קרב דאס חוי לנרנן אודי ל מיהא דולד ימכר הוא ויביא דבמיהו עולות לגדנת יחיד, ורבנן אמרי יפלו דמיו לגדנת כטור, רבא אמר אפילו מיהא דקדמיא מפרש נקבה לעולה אשם שם עולה על אימיה ומחאף קדושה לגופיה ודל נמי קריב לעולה תמורת אשם דליכא שם עולה על אימיה וגל קדושה אלא לדמי ודל נמי לא קרש גופיה אלא ימכר אימיה. קי מלאתי ס"י, ובקלא ס"י כמניה כלי' לקמן ויכ' רש"י לקמן וע' בחזקוניס (ש"ס) [טז] גמי בני ר' אלעזר (ש"ס) [יז] לפסחו תרעה עד שהסתאב (ש"ס) [יח] תרעה עד שהסתאב וירא וכו' כלי' (י"ב ש"ס הגר"א) [יז] שהסתאב והחבר וירא (ש"ס) [יח] ילדה וילדה ילדה (ש"ס) [ט] יקרב שלמים כלי' (י"ב ש"ס) [יז] ר' אלעזר וכו' בגל הסוגיא (ש"ס). (ח"א"ר) [יח] על תיבות דרי' אלעזר גרסם למעלה קו לאריות כי לפ"ד רחוי למקחן (ש"ס) [יח] הי"ד דפליג אפי' (ש"ס) [יח] למקום שהמותר הולך לשם הולד הולך, ע"י השמטות בסוף המכתב (ש"ס) [יח] תמאט נמלא אקדשה וכו'. ע"י דהשמטות בסוף המכתב (ש"ס) [טז] וכן, ס"א ל"א והא מותר פסח דשלמים הוא לקריב ודל אמר ר' אלעזר קרב פסח אמר ס"י רינאה הבא במפריש (ש"ס) ר' אלעזר סבר (ש"ס) [יח] אצל הוא קדיש. ס"א ל"א ואפי' דאומיה לא קריב גופה דלא חזיא ודל דחוי קריב גופיה (אלמא תמרייהו אקדש ועיבר לאו יקך אמו הול) (ש"ס) [יח] אמו דהקדש ראשון (ש"ס) [יח] עולה לא הוא (ש"ס) [ט] ואל דמיו הס"ד. ואח"כ ד"ה ל"א לשון ירושלמי ואריש שמעתינ מהדר כלי' וספ"ד ואח"כ ד"ה וכליל